

ГИ ДЬО МОПАСАН ГОСПОДИН ПАРАН

Превод от френски: Георги Куфов, —

chitanka.info

I

Малкият Жорж лазеше из алеята и правеше купчинки от пясък. Събираще пясъка с две ръце, натрупваше го на пирамида, после забиваше на върха ѝ един кестенов лист.

Баща му, седнал на железен градински стол, не сваляше от него своя изпълнен с внимание и любов поглед и не виждаше никой друг в тясната, пълна с народ градска градина.

Наоколо, по цялата алея, която минава пред басейна и пред църквата „Света Троица“ и обгръща моравата, играеха като малки животни и други деца; равнодушните бавачки гледаха в пространството с тъп поглед, а майките разговаряха помежду си, като следяха непрестанно дечурлигата.

Дойки, две по две, се разхождаха важно, а зад тях се развяваха дългите пъстри ленти на бонетата им; те носеха в ръце някакви бели пакети, обвити в дантели; малки момиченца, с голи крака, в къси роклички, водеха сериозни разговори, а след това отново хукваха подир обръча си; пазачът на градината, облечен в зелена куртка, се разхождаше всред това множество хлапетии, като непрекъснато заобикаляше, за да не разрушит пясъчните им постройки, да не премаже някоя ръка и да не пречи на мравешкия труд на тези мънички човешки личинки.

Слънцето се готвеше да се скрие зад покривите на улица Сен-Лазар и хвърляше дългите си коси лъчи върху тази нагиздена детска тълпа. Жълти отблъсъци играеха по кестеновите дървета, а трите водоскока пред високата църковна врата изхвърляха сякаш течно сребро.

Господин Паран гледаше сина си, който беше седнал с подвити крака в праха; той следеше с любов и най-малките му жестове, сякаш с края на устните си изпращаше целувки на всяко движение на Жорж.

Но като вдигна очи към часовника на камбанарията, господин Паран откри, че е закъснял с цели пет минути. Тогава стана, хвана малкия за ръка, отърси пръстта от дрехите му, избърса ръцете му и го

поведе към улица Бланш. Той ускори крачките, за да се прибере преди жена си, а хлапето, което не можеше да върви със същата бързина, подскачаше до него.

Тогава бащата го взе на ръце и като забърза още повече, се заизкачва по наклонения тротоар, задъхвайки се от напрежение. Той беше около четиридесетгодишен човек, вече посивял, малко пълен и носеше никак виновно закръгления си корем на благодушен човек, когото животът бе направил плах.

Преди няколко години Паран се бе оженил за млада жена, която нежно обичаше, докато тя се отнасяше с него сурво и властно като всесилен тиранин.

Хокаше го непрекъснато за всичко — и за това, което вършеше, и за онова, което не вършеше, упрекваше го остро за най-малките му постъпки, за навиците му, за скромните му развлечения, за вкусовете му, за маниерите му, за жестовете му, за заоблеността на корема му и за спокойния му тих глас.

Въпреки това той все още я обичаше, но особено много обичаше тригодишния Жорж — детето, което имаше от нея; то бе станало най-голямата радост и грижа на сърцето му. Скромен рентиер, Паран живееше, без да работи, от своите двадесет хиляди франка годишен доход; а жена му, която беше взел без никаква зестра, се възмущаваше непрекъснато от бездействието на мъжа си.

Най-сетне той стигна до дома си, постави детето върху първото стъпало на стълбата, обърса челото си и започна да се изкачва.

На втория етаж позвъни.

Отвори му стара прислужница, която го беше отгледала — една от онези слугини-господарки, които стават истински деспоти в семействата. Той я запита неспокойно:

— Прибра ли се госпожата?

Прислужницата повдигна рамене:

— Кога господарят е виждал госпожата да се прибере в шест и половина часа?

Той отвърна смутено:

— Така, толкова по-добре, ще имам време да се преоблека, защото ми е много горещо.

Прислужницата го гледаше със съжаление, примесено с негодувание и презрение. Тя промърмори:

— О, много добре виждам, че сте вир-вода, господарю; сигурно сте тичали, може би сте носили на ръце детето; и всичко това, за да седите и чакате госпожата до седем и половина. Но аз не съм привършила още работата си. Вечерята ще бъде готова в осем часа, пък ако има някой да я чака, толкова по-зле за него — печеното не бива да прегори.

Господин Паран се правеше, че не я слуша. Той измънка:

— Добре, добре. Ръцете на Жорж трябва да се измият, защото си прави питки от пясък. Аз ще се преоблека. Поръчай на камериерката да измие добре малкия.

И той влезе в стаята си. Щом се озова в нея, бутна резето, за да бъде сам, съвсем сам, съвършено сам. Беше вече така свикнал да го тормозят и нагрубяват, че се чувствуваше в безопасност само под закрилата на ключалката. Не смееше дори да мисли, да разсъждава, да се вгъльбява в себе си, ако не се чувствуваше защищен от погледите и подозренията с едно завъртане на ключа. Отпусна се на един стол, за да си отпочине, преди да смени бельото си, и си каза, че Жюли започваше да става опасна за семейството му. Ясно беше, че тя мрази жена му, но ненавиждаше особено силно неговия другар Пол Лимузен, станал — нещо, което се случва твърде рядко — близък приятел на семейството, след като бе неразделен приятел на господин Паран през ергенския му живот. Лимузен се бе превърнал в нещо като смазка и буфер в отношенията между Анриета и мъжа ѝ, като го защищаваше живо, дори твърдо срещу незаслужените упреци, срещу непрестанните нападки, срещу всичките му всекидневни беди.

Но ето че от около шест месеца насам Жюли си позволяваше да прави непрестанно разни забележки и злобни намеци за господарката си. Осъждаше я постоянно и казваше по двадесет пъти на ден: „Ако аз бях на ваше място, господарю, нямаше да се оставя да ме водят така за носа. Най-сетне, най-сетне... какво... всеки според природата си.“

Веднъж дори се бе държала нагло с Анриета, която се бе задоволила да каже вечерта на мъжа си: „Слушай какво; при първата по-остра дума на тази жена, ще я изхвърля веднага навън.“ И все пак, изглежда, че тя, която не се боеше от нищо, се страхуваше от старата прислужница. Паран отдаваше тази нейна сдържаност на уважението към жената, която го беше отгледала и затворила очите на майка му.

Но трябваше да се сложи край на всичко това, нещата не можеха да продължават така. Той се ужасява при мисълта за това, което можеше да се случи. Какво трябваше да направи? Да изгони Жюли, му се струваше такова страшно решение, че не смееше дори да се спре на тази мисъл. Да застане на нейна страна против жена си, му се струваше еднакво невъзможно; сега нямаше да мине и месец и отношенията между двете жени щяха да станат непоносими.

Той седеше с отпуснати ръце и търсеше неопределено някакъв начин да помири двете жени, но не можеше да открие нищо. Тогава той прошепна: „Добре, че имам Жорж... Без него щях да бъда много нещастен.“

После му хрумна да се посъветва с Лимузен; и точно така реши да направи; но веднага се сети за враждата, която съществуваше между прислужницата и приятеля му, и се уплаши, че Лимузен също ще го посъветва да я изгони; и Паран седеше тъй, изпълнен с тревога и несигурност.

Когато часовникът удари седем часа, Паран подскочи. Беше вече седем часът, а той още не беше се преоблякъл! Тогава, объркан и задъхан, той се съблече, изми се, сложи си бяла риза и се облече бързо, сякаш го чакаха в съседната стая за някаква изключително важна работа.

След това влезе в салона, щастлив, че нямаше вече от какво да се страхува.

Паран прегледа бегло вестника, позяпа през прозореца и отново седна на канапето. В този миг обаче вратата се отвори и влезе синът му, измит, сресан, засмян. Той го сграбчи в обятията си и страстно го зацелува. Целуна първо косите му, после очите, сетне бузите, устата, ръцете. След това започна да го подхвърля във въздуха, като го издигаше чак до тавана. Накрая седна уморен от това усилие, постави Жорж на коленете си и заигра с него на конче.

Детето се смееше възхитено, размахваше ръце и крещеше от удоволствие; бащата също се смееше и крещеше доволен, като друсаше големия си корем, забавлявайки се повече от малкия.

Паран обичаше детето с цялото си добро сърце на слабоволев, примирен, сломен човек. Проявяващ любовта си с безумни пориви, с бързи ласки, с цялата онази скрита в него срамежлива нежност, която никога не бе успяла да се изяви, да се излее, дори в първите дни на

женитбата му, тъй като жена му се бе държала винаги сухо и сдържано с него.

Жюли се появи на вратата с пребледняло лице, с искрящи очи и извести с треперещ от раздразнение глас:

— Часът е седем и половина, господарю.

Паран хвърли към стенния часовник поглед, изпълnen с беспокойство и примирение, и промълви:

— Наистина часът е седем и половина.

— Ето, сега вече съм готова с вечерята.

Предвиждайки буря, той се помъчи да я предотврати:

— Но нали, когато се прибрах, ми каза, че щяла да бъде готова в осем часа?

— В осем часа ли?... Вие сигурно не мислите какво говорите: да не би да искате детето да яде в осем часа! Казала съм осем часа... ей богу, думата е такава. Детето ще си повреди стомаха, ако започне да яде в осем часа: о, да беше останало само на майка си! Много се е загрижила тя за него! Ах, да, не ще и дума, това се казва майка! Жално му става на човек, като види такива майки!

Паран, цял разтреперан от тревога, схвана, че трябва да прекрати рязко тази опасна сцена.

— Жюли — каза той, — забранявам ти да говориш така за своята господарка! Чуваш ме, нали? И не забравяй това за въдеще.

Старата прислужница, задъхана от учудване, се извърна и излезе, като затръшна с такава сила вратата след себе си, че всички кристални висулки на полилея задрънчаха. За няколко секунди сякаш лек и неясен звън на невидими малки камбанки се понесе из тихия салон.

Жорж се изненада отначало, но после започна да пляска с ръце от радост и като изду бузите си, издаде с все сила едно гръмко: „Бум!“, подражавайки звука от затръшнатата врата.

Тогава баща му започна да му разказва разни приказки, но тъй като умът му беше зает с друго, той постоянно губеше нишката на своя разказ и малкият, който не можеше да разбере нищо, го гледаше, опулив учудено очи.

Паран не изпускаше из очи стенния часовник. Струваше му се, че вижда как стрелката се движи. Искаше му се никак да спре хода на времето, да го задържи до завръщането на жена си. Той не се сърдеше

на Анриета за закъснението, но се страхуваше, страхуваше се от нея и от Жюли, страхуваше се от това, което можеше да се случи.

Още десет минути закъснение щяха да бъдат достатъчни, за да предизвикат непоправима беда, обяснения и бурни сцени, за които не смееше да мисли. При самата картина на разправията, крясъците, обидните думи, които разсичаха въздуха като куршуми, при вида на двете жени, застанали лице с лице, впили поглед една в друга и разменящи си оскъбления, сърцето му туптеше по-бързо, устата му пресъхваща така, сякаш ходеше по жарко слънце, и той се отпускаше като дрипа, отмаяваше толкова, че не му достигаха сили дори да повдигне детето и да го друса на коленете си.

Удари осем часът; вратата се отвори и Жюли се появи отново. Тя не изглеждаше вече така раздразнена, но в изражението ѝ имаше никаква много по-опасна злобна и студена решителност.

— Господарю — каза тя, — аз служих на вашата майка до последния ѝ час, отгледах ви от деня на раждането ви, та до днес. Струва ми се, че може да се каже, че съм предана на семейството ви...

Тя зачака отговор.

Паран измънка:

— Разбира се, добра ми Жюли.

Тя подхвана отново:

— Знаете много добре, че никога не съм извършила нещо от интерес, за пари, а винаги за ваша полза; никога не съм ви нито измамила, нито излъгала; никога не съм дала повод да ме упрекнете.

— Разбира се, добра ми Жюли...

— Е, добре, господарю, така не може да продължава повече. Само от обич към вас мълчах и не ви отварях очите, но това стана вече прекалено и всички в квартала ви се подиграват. Правете, каквото щете, но цял свят го знае, трябва най-сетне да ви го кажа, въпреки че не ми е никак приятно да доноснича. Госпожата се прибира в къщи, когато ѝ хрумне, защото върши отвратителни неща.

Той я гледаше объркано, без да разбира нещо. Само можа да измънка:

— Млъкни... знаеш, че съм ти забранил...

Тя го прекъсна с неудържима решителност:

— Не, господарю, трябва да ви кажа всичко сега. Госпожата още отдавна прегреши с господин Лимузен. Аз самата съм ги виждала

повече от двадесет пъти да се целуват зад вратите. О, ако господин Лимузен беше богат, госпожата нямаше да се омъжи за вас. Припомните си само как стана вашата женитба и ще разберете всичко от край до край...

Паран се беше изправил силно пребледнял и мълвеше:

— Млъкни... млъкни... или...

Тя продължи:

— Не, ще ви кажа всичко. Госпожата се омъжи за вас по сметка; мамила ви е още от първия ден. Ей богу, те се бяха наговорили помежду си! Достатъчно е да се помисли малко, за да се разбере това. И тогава, понеже госпожата не беше никак доволна, че се е омъжила за вас — защото не ви обичаше, — тя направи живота ви тежък, толкова тежък, че сърцето ми се късаше, като ви гледах...

Паран пристъпи две крачки със свити юмруци, като повтаряше:

— Млъкни... млъкни...

Не знаеше какво друго да й каже.

Старата прислужница не отстъпи никак; изглеждаше решена на всичко.

Обаче Жорж, първоначално объркан, а след това ужасен от тези гръмки гласове, започна да крещи. Той пищеше, застанал прав зад баща си, със сгърчен лице и отворена уста.

Крясъците на сина му подлудиха Паран, изпълниха го със смелост и ярост. Той се нахвърли върху Жюли с вдигнати ръце, готов да стовари юмруците си върху нея, като крещеше:

— Ах, негоднице! Ще изплашиш детето!

Беше вече готов да я удари, когато тя му подхвърли право в лицето:

— Господарю, вие можете да ме набиете, ако искате, да набиете мен, която съм ви отгледала; това обаче няма да попречи жена ви да ви изневерява... и детето да не бъде от вас!...

Той се спря изведенъж, отпусна ръце и застана пред нея толкова смаян, че не можеше вече нищо да разбира.

Тя добави:

— Достатъчно е да погледне човек малкия, за да познае кой е баща му, ей богу. Същински портрет на господин Лимузен. Погледнете само очите и челото му. И сляп да е човек, пак няма да се излъже...

Но Паран я беше сграбчил за раменете и я разтърсваше с всичка сила, като заекваше:

— Усойнице... усойнице... Вън оттук, усойнице!... Махай се или ще те убия!... Махай се! Махай се!...

И с отчаяно усилие той я бълсна в съседната стая. Прислужницата се повали върху сложената трапеза — чашите паднаха и се строиха; Жюли се изправи и застана така, че помежду им остана масата и докато той я гонеше да я хване отново, тя запращаше право в лицето му ужасни думи:

— Господарю... излезте само... тази вечер... след вечеря... и се върнете веднага... ще видите... ще видите дали съм ви изльгала!... Опитайте, господарю... ще видите.

Жюли стигна до вратата на кухнята и избяга. Той хукна след нея, изкачи се по вътрешната стълба до слугинската ѝ стая, където се беше затворила, и извика, като бълскаше по вратата:

— Напусни още сега къщата.

Тя отговори иззад вратата:

— Бъдете спокоен. След час няма да бъда тук.

Тогава той слезе бавно, като се вкопчваше в перилата, за да не падне, и влезе в салона, където Жорж плачеше, седнал на пода.

Паран се отпусна в едно кресло и загледа детето с тъп поглед. Не разбираще вече нищо, не знаеше нищо; чувствуващ се зашеметен, отъпял, обезумял, сякаш току-що беше паднал върху главата си; едва си спомняше за ужасните неща, които му беше казала прислужницата. После малко по малко успокой и избистри като помътняла вода; чудовищното откритие започна да терзае сърцето му.

Жюли се беше изразила така ясно, така силно, с такава увереност, с такава откровеност, че той не се съмняваше в добрите ѝ намерения, но упорито отказваше да вярва в нейната проницателност. Може би се беше изльгала, заслепена от преданост към него, увлечена от своята несъзнателна омраза към Анриета. Но докато се стараеше да се успокой и да убеди себе си, хиляди дребни случки възкръсваха в паметта му, думи на жена му, погледи на Лимузен, цял куп неосъзнати, почти незабелязани дроболии, разходки късно вечер, отсъствието и на двамата по едно и също време, дори някои незначителни, но странини жестове, които тогава не бе успял да види, да разгадае и които сега придобиваха изключителна важност за него, тъй като разкриваха, че

между двамата съществуващие някаква връзка. Всичко, което се беше случило от годежа му на насам, изскачаше изведнъж във възбудената му от тревога мисъл. Припомняше си всичко, странни интонации, подозрително държане, а бедният му прост ум на спокоен и добър човек, разкъсван от съмнения, му представяше сега като истина това, което все още можеше да бъде само подозрения.

Той се ровеше с някаква настървена упоритост в тези пет години на своя брачен живот, стараейки се да възстанови всичко, месец по месец, ден след ден; и всяка тревожна подробност, която откриваше, се впиваше в сърцето му като жило на оса.

Беше забравил за Жорж, който сега мълчеше, седнал на килима. Но като видя, че никой не се занимава с него, хлапето отново заплака.

Баща му се спусна, грабна го в прегръдките си и покри главата му с целувки. Детето поне оставаше при него. Какво значение имаше останалото? Той го държеше, притискаше го, заровил устни в русите му коси, облекчен, утешен, и мълвеше: „Жорж... малкият ми Жорж, миличкият ми Жорж...“ Но изведнъж си спомни това, което беше казала Жюли!... Да, тя беше казала, че неговото дете било от Лимузен... О, не можеше да бъде!... Не, не можеше да повярва това, не можеше да се усъмни дори за миг. Това беше една от онези гнусни клевети, които се пораждат в долните душички на слугините! Паран повтаряше: „Жорж... милият ми Жорж.“ Ласките успокоиха детето.

Бащата чувствуващ как топлината на малкото телце прониква през дрехите в неговите гърди. Тя го изпълваше с любов, със смелост, с радост; тази нежна детска топлина го галеше, укрепваше го, спасяваше го.

Тогава той отстрани малко от себе си милата къдрава главица на детето и я загледа със страсть. Съзерцаваше я жадно, прехласнато, опиянен от любов, като повтаряше непрестанно: „Ох, миличкият ми... мъничкият ми Жорж!...“

Внезапно помисли: „Ами ако наистина прилича на Лимузен!“

Почувствува нещо странно, ужасно, някакъв оствър и силен студ прониза цялото му тяло, от глава до пети, сякаш костите му се бяха превърнали изведнъж в лед. Ох, ако приличаше на Лимузен!... И той продължаваше да гледа Жорж, който сега се смееше. Гледаше го с объркан, помътнял, изплашен поглед и търсещ в челото, в носа, в

устата, в бузите дали нямаше да открие някаква прилика с челото, с носа, с устата или бузите на Лимузен.

Мислите му се объркваха като на човек, който губи разсъдъка си, а лицето на детето се изменяше пред очите му, приемаше странни изражения, неправдоподобни прилики.

Жюли беше казала: „И сляп да е човек, пак не би се изльгал!“ Значи, имаше нещо очебийно, нещо неоспоримо! Но какво? Челото ли? Да, може би? Но Лимузен имаше по-тясно чело! Тогава устата? Но Лимузен имаше брада! Как да установи приликата между тази заоблена детска брадичка и косматата брада на този човек?

Паран мислеше: „Не виждам нищо, не мога вече нищо да видя; много съм разстроен, не бих могъл нищо да позная сега... Трябва да почакам; трябва да го разгледам добре утре сутринта, когато стана.“

Сетне си каза: „Но ако прилича на мен, ще бъда спасен, спасен!“

И той прекоси в миг салона, за да сравни в огледалото лицето на детето си със своето.

Паран държеше Жорж на ръце, за да могат лицата им да бъдат едно до друго, и толкова се беше объркал, че говореше на висок глас сам на себе си. „Да... носовете ни са еднакви... еднакви носове... може би... не е много сигурно... и същият поглед... Не, той има сини очи... Тогава... Ох, боже мой!... Боже мой!... Боже мой!... Полудявам!... Не мога да гледам повече... полудявам!...“

Той побягна от огледалото и отиде чак на другия край на салона, тръшна се в едно кресло, постави детето в друго и заплака. Плачеше, като хълцаше силно и безутешно. Жорж се обърка, чувайки, че баща му стене, и запища отново.

Входният звънец издрънка. Паран подскочи, сякаш го бе пронизал куршум. Той си каза: „Ето я... какво да правя...?“ И изтича и се затвори в стаята си, за да успее поне да избърше очите си. Но след няколко секунди нов звън го накара отново да подскочи: тогава си спомни, че Жюли си беше отишла, без да предизвести за това камериерката. Как, нима никой нямаше да отиде да отвори вратата? Какво да прави? Отиде самият той.

И ето че изведенъж се почувствува смел, решителен, готов да се преструва и да се бори. Ужасното сътресение го беше превърнало в зрял мъж за няколко мига. И после той искаше да узнае, искаше го с

яростта на плах човек и с упоритостта на изкаран извън себе си добряк.

Но той трепереше! Дали беше от страх? Да... Може би се боеше все още от нея? Знае ли някой колко подтисната страхливост съдържа понякога дързостта?

Стигна на пръсти до вратата и се спря, за да се ослуша. Сърцето му биеше лудо; той чуваше само тях, силните глухи удари в гърдите си и пискливия глас на Жорж, който все още крещеше в салона.

Внезапно звънецът издрънка над самата му глава и този звук го разтърси като гръм; тогава Паран хвана дръжката на бравата и задъхан и изнемощял, превъртя ключа и отвори вратата.

Жена му и Лимузен стояха пред него на площадката на стълбището.

Тя каза изненадано, с глас, в който личеше и известно раздразнение:

— Ти ли започна да отваряш вече? Къде е Жюли?

Гърлото му беше свито, дишането — ускорено; той се мъчеше да отговори, но не можеше да произнесе нито дума.

Тя поде:

— Да не си онемял? Питам те, къде е Жюли?

Тогава той изломоти:

— Тя... тя... си... отиде...

Жена му започна да се ядосва:

— Как тъй си е отишла? Къде? Защо?

Паран се съзвземаше постепенно и чувствуващ как дълбоко в душата му се зараждаше силна омраза към тази нагла жена, застанала пред него.

— Да, отиде си завинаги... аз я изпъдих...

— Изпъдил си я?... Жюли?... Но ти си луд...

— Да, изпъдих я, защото се държа нахално... и защото... защото се отнесе зле с детето.

— Жюли ли?

— Да... Жюли.

— По повод на какво се показва нахална?

— Във връзка с тебе.

— С мене ли?

— Да... защото беше прегорила вечерята и защото ти не се беше прибрала.

— И какво каза тя?

— Каза... разни обидни неща за теб... които не трябваше... които не можех да слушам...

— Какви неща?

— Безполезно е да ги повтарям.

— Искам да ги знам.

— Каза, че било много жалко за човек като мене да се ожени за жена като теб — неточна, безредна, немарлива, лоша домакиня, лоша майка и лоша съпруга...

Младата жена беше влязла във вестибиула, последвана от Лимузен, който не обелваше нито дума пред неочеквано създалото се положение. Тя затвори рязко вратата, хвърли палтото върху един стол и се отправи към мъжа си, като заекваше от гняв:

— Какво каза ти?... Какво каза... че съм?...

Паран беше много бледен и много спокоен.

— Аз не те упреквам в нищо, драга приятелко — отвърна той. — Повтарям само думите на Жюли, които ти пожела да узнаеш. И бих желал да подчертая, че я изпъдих именно заради тези думи.

Тя потръпваше от неудържимо желание да оскубе брадата му и да раздере бузите му с нокти. В гласа му, в тона му, в държането му чувствуваше надигналия се в него бунт, но не можеше нищо да отвърне; търсеше начин да вземе отново инициативата в своите ръце, като го уязви чрез някоя остра и оскърбителна дума.

— Вечеря ли? — запита го тя.

— Не, чаках.

Тя повдигна нетърпеливо рамене.

— Глупаво е да чакаш след седем и половина. Би трябвало да предположиш, че съм била възпрепятствана, че съм имала работа, да ходя на различни места.

Сетне изведенъж почувствува нужда да обясни къде е ходила и разказа пренебрежително, съвсем накратко, че имала да избира някаква покъщнина много далеч, чак на улица Рен, и че като се връщала, срещнала към седем и половина часа Лимузен на булевард Сен-Жермен и го помолила да я придружи в някой ресторант, за да хапне един залък, понеже умирала от глад, а не й било удобно да влезе сама.

И така, тя беше вечеряла с Лимузен, ако можело да се нарече вечеря, тъй като били изяли само по една супа и по малко пилешко, защото бързали да се приберат.

Паран каза само:

— Много добре си направила. Не те упреквам.

Тогава Лимузен, който досега не беше обелил нито дума, застанал почти скрит зад гърба на Анриета, се приближи към Паран и му протегна ръка, като измърмори:

— Как си?

Паран пое подадената му ръка и стискайки я вяло, отговори:

— Благодаря, много добре.

Но младата жена се улови за една дума в последната фраза на мъжка си.

— Упреци ли?... Защо говориш за упреци?... Би казал човек, че имаш някакви намерения?

Той се извини:

— Не, съвсем не. Исках просто да ти кажа, че не съм се беспокоил поради закъснението ти и че никак не те обвинявам за него.

Тя се направи на засегната, търсейки повод за караница:

— Моето закъснение ли?... Би рекъл човек, че е един часът след полунощ и че съм прекарала нощта навън.

— Съвсем не, драга приятелко. Казах „закъснение“, защото не намерих друга дума. Трябваше да се прибереш в шест и половина, а се връщах в осем и половина. Това все пак е закъснение! Разбирам всичко много добре и не се... не... не се учудвам дори... Но... но... трудно ми е да употребя друга дума.

— Произнасяш я така, сякаш съм прекарала нощта навън.

— Съвсем не... съвсем не...

Тя разбра, че той пак ще отстъпи и се готвеше да влезе в стаята си, когато най-сетне забеляза, че Жорж пищеше. Тогава попита разтревожено:

— Какво му е на детето?

— Казах ти, че Жюли се отнесе малко зле с него.

— Какво му е сторила тази голтачка?

— О, почти нищо. Бутна го и то падна.

Тя пожела да види детето и се спусна към трапезарията, но изведнъж се закова пред заляната с вино маса, върху която се валяха

счупени шишета и чаши и преобрънати солници.

— Какво е това опустошение тук?

— Жюли...

И тя го прекъсна яростно:

— Това е прекалено най-сетне! Жюли ме нарича безсрамница, бие детето ми, чупи кухненските ми съдове, преобръща къщата ми с главата надолу, а ти като че ли намираш това съвсем естествено!

— Съвсем не... нали я изпъдих.

— Наистина ли!... Изпъдил си я!... Не, трябваше да я задържиш.

При такива случаи се вика полиция.

Той измънка:

— Но... драга приятелко... все пак не можех... Нямаше никакво основание... наистина беше много трудно.

Тя вдигна с безкрайно презрение раменете си.

— Ти ще си останеш вечно дрипа, жалък господар, окаян човек без воля, без твърдост, без енергия. О, какви ли приятни приказки ти е наговорила твоята Жюли, за да се решиш да я изгониш. Защо не бях тук само за минутка, не повече.

Тя отвори вратата на салона, изтича при Жорж, вдигна го и го прегърна, като го целуваше:

— Мъничкият ми, какво ти е, котенцето ми, миличкото ми, пиленцето ми?

Детето се успокои от ласките на майка си. Тя повтори:

— Какво ти е?

В уплахата си малкият бе видял нещата съвсем обратно. Той отговори:

— Зюли наби татко.

Анриета се извърна към мъжа си отначало изумена. След това в погледа ѝ пламна лудо желание да се изсмее, премина като тръпка по нежните ѝ бузи, раздвижи устните ѝ, разшири ноздрите ѝ и най-сетне бликна из устата ѝ като светла струя на радост, като водопад от веселост — звънък и жив като птиче чуруликане. Тя повтаряше, като надаваше кратки злоради викове, които разкъсваха сърцето на Паран.

— Ха-ха-ха-ха!... Тя те наби... набила... Ха-ха-ха!... Колко смешно... колко смешно!... Чувате ли, Лимузен? Жюли го набила... набила... Жюли набила моя мъж... Ха-ха-ха! Колко смешно!

Паран измънка:

— Съвсем не... съвсем не... не е вярно... не е вярно... Напротив, аз я бълснах в трапезарията така силно, че тя прекатури масата. Детето не е видяло добре. Аз я набих!

Анриета каза на сина си:

— Повтори, пиленцето ми. Жюли ли наби татко?

Той повтори:

— Да, Зюли наби татко.

Но тогава, сетила се изведнъж за нещо друго, тя продължи:

— Но детето не е вечеряло, нали? Нищо ли не си яло, миличкото ми?

— Не, мамо.

И тя се нахвърли яростно на мъжа си:

— Изглежда, че си пощурял, съвсем си пощурял! Часът е осем и половина и Жорж още не е вечерял!

Паран започна да се оправдава, объркан от тази сцена и от това обяснение, смазан от разрухата на своя живот.

— Но, драга приятелко, ние те чакахме. Не исках да вечерям без теб. Тъй като ти закъснявах всяка вечер, мислех, че ще си дойдеш всеки миг.

Тя захвърли в едно кресло шапката си, която досега беше на главата й, и каза раздразнено:

— Наистина непоносимо е да имаш работа с хора, които не разбираят нищо, не се сещат за нищо, не се съобразяват сами какво да направят. Значи, ако се бях прибрала в полунощ, детето въобще нямаше да яде! Сякаш не можеше да разбереш, че щом не съм се върнала до осем и половина, много ясно е, че ми се е случило нещо, което ми е попречило да се прибера навреме, и ще закъснея!...

Паран трепереше, чувствуващи, че го обхваща гняв, но в този момент се намеси Лимузен; той се обърна към младата жена:

— Вие сте съвсем несправедлива, драга приятелко.

Паран не е могъл да знае, че ще се приберете толкова късно, нещо, което не ви се е случвало никога; и после как искате да се справи сам с всичко, след като е изгонил Жюли?

Но Анриета, извън себе си от гняв, отговори:

— И все пак ще трябва сам да се справи с всичко, защото аз няма да му помогна. Да си троши главата!

И тя се прибра бързо в стаята си, вече забравила, че синът ѝ не беше ял нищо.

Тогава Лимузен се залови бързо да помага на приятеля си. Прибра и изнесе навън счупените чаши, които се валяха по масата, постла отново покривката и постави детето на малкото му високо столче; в това време Паран отиде да намери камериерката, за да ѝ каже да поднесе вечерята.

Тя пристигна изумена, понеже не беше чула нищо от стаята на Жорж, където имаше работа.

Донесе супа, прегоряло овнешко и пюре от картофи.

Паран беше седнал до детето, сломен духом, с блуждаеща мисъл, съвсем объркан от постигналата го беда. Той хранеше малкия, опитващ се сам да яде, режеше месото, дъвчеше го и го гълташе с усилие, сякаш гърлото му беше парализирано.

Тогава у него постепенно се породи лудо желание да погледне седналия точно срещу него Лимузен, който правеше топчета от хляб. Искаше да види дали прилича на Жорж, но не смееше да вдигне поглед. Най-сетне се реши и погледна изведнъж така добре познатото лице, въпреки че му се струваше, че никога не го беше разглеждал — толкова различно му се стори от това, което бе очаквал да види. Той хвърляше всеки миг бързо погледи върху това лице, търсейки да открие и най-нищожните подробности, и най-беглите нюанси; сетне поглеждаше бързо сина си, като си даваше вид, че го храни.

В ушите му звучаха две думи: „Баща му! Баща му!“ Те бръмчаха в слепите му очи при всеки удар на сърцето. Да, този човек, този спокойен човек, седнал от другата страна на масата, беше може би баща на неговия син, на Жорж, на малкия му Жорж. Паран спря да яде, не можеше повече. Непоносима болка, една от онези болки, които карат човека да крещи, да се въргаля по земята, да хапе мебелите, разкъсваше сърцето му. Идеше му да грабне ножа и да го забие в корема си. Това щеше да го уталожи, да го спаси, всичко щеше да се свърши.

И действително би ли могъл да продължи да живее сега? Би ли могъл да живее, да става сутрин, да яде на обед, да ходи из улиците, да си ляга вечер и да заспива с тази мисъл, която го дълбаеше като свредел: „Лимузен, бащата на Жорж!“ Не, не би имал сили да направи дори крачка, да се облича, да мисли за разни неща, да говори с някого!

Всеки ден, всеки час, всеки миг щеше да си задава този въпрос; щеше да се мъчи да узнае, да отгатне, да разкрие тази ужасна тайна! А детето му, свидното му дете — би ли могъл да го погледне, без да изпита ужасната мъка на съмнението, без да почувствува цялото си същество разкъсано, без да усети болката до мозъка на костите си. Трябваше да живее тук, да остане в тази къща, до това дете, което щеше едновременно да обича и да мрази! Да, сигурно щеше да го намрази. Каква мъка! О, ако беше сигурен, че Лимузен е бащата, може би щеше да се успокои, да потъне в нещастието си, в скръбта си. Но да не знае истината — това беше непоносимо.

Да не знае, постоянно да дири, да страда непрекъснато и да целува всеки миг това дете, чуждото дете, да го разхожда из града, да го носи на ръце, да чувствува върху устните си допира на меката му косица, да го обожава и да мисли непрестанно: „Може би не е мое?“ Нима не е по-добре да не го вижда повече, да го изостави, да го изгуби из улиците или сам да избяга много далеч, толкова далеч, че никога вече да не чуе нищо за него, никога!

Паран подскочи, като чу, че някаква врата се отвори. Влезе жена му.

— Гладна съм — каза тя. — А вие, Лимузен?

Лимузен отговори колебливо:

— Право да си кажа, и аз също.

И тя нареди да поднесат отново печеното.

Паран се питаше: „Дали са вечеряли, или са закъснели, защото са имали любовна среща?“

Двамата сега ядяха с голям апетит. Анриета, спокойна и усмихната, се шегуваше. Мъжът ѝ я наблюдаваше изпитателно, хвърляйки към нея бързи погледи, които веднага отклоняваше. Тя носеше розов пеньоар, общит с бели дантели: русата ѝ глава, свежата ѝ шия, заоблените ѝ ръце се подават под тази красива, кокетна и напарфюмирена дреха като от някаква раковина, украсена по края с пяна. Какво бе правила през целия ден с този човек? Паран си ги представяше прегърнати, шепнещи пламенни думи! Как не бе узнал нищо, нищо не бе отгатнал, гледайки ги застанали така един до друг пред него?

Как ли са му се надсмивали, ако са почнали да го мамят още от първия ден? Възможно ли беше да се подиграят така с един човек,

почтен човек, само защото неговият баща му е оставил малко пари? Защо не можеше да се видят никак тези неща в душите на хората; как беше възможно никакъв външен белег да не разкрива на честните сърца подлостта на вероломните сърца? Как беше възможно с един и същи глас човек да лъже и да изрича любовни думи? Защо измамният поглед на лъжеца не се различаваше от открития честен взор?

Той ги гледаше изпитателно, очаквайки даолови никакъв жест, някоя дума, никаква промяна в гласа. Внезапно помисли: „Ще ги хвана тази вечер.“

Той каза:

— Драга приятелко, тъй като изгоних Жюли, трябва да се погрижа още днес да потърся някоя друга прислужница. Ще изляза веднага, за да намеря някоя за утре сутринта. Може би ще позакъснея.

Тя отговори:

— Върви. Няма да мръдна никъде. Лимузен ще ми прави компания. Ще те чакаме.

После се обърна към камериерката и каза:

— Сложете Жорж да спи, след това можете да разтребите и да се приберете в стаята си.

Паран се изправи. Краката му се огъваха, той залитаše замаян. Измърмори едно: „Довиждане“ и се отправи към външната врата, като се опираше на стената, защото му се струваше, че паркетът се люлее под него като лодка.

Прислужницата беше отнесла Жорж. Анриета и Лимузен минаха в салона. Щом затвориха вратата, той се обърна към нея:

— Е, какво е това? Да не си полуудяла? Защо дразниш така мъжа си?

Тя се извърна:

— О, виж какво! Започна да ми дотяга този твой навик в последно време да представяш Паран като мъченик.

Лимузен се тръшна в едно кресло, кръстоса крака и каза:

— Съвсем не го представям като мъченик, но намирам, че е глупаво при нашето положение да се дразни от сутрин до вечер този човек.

Тя взе от камината една цигара, запали я и отвърна:

— Но аз не го дразня, а напротив; само че той ме ядосва с глупостта си... и се отнасям с него така, както го заслужава.

Лимузен поде нетърпеливо:

— Това, което вършиш, е глупаво! Впрочем всички жени са еднакви. Разбира се! Ами ето един прекрасен човек, прекалено добър, доверчив и благ до глупост, който не ни пречи с нищо, не ни подозира дори за миг, оставя ни свободни, спокойни, колкото си искаше, а ти правиш всичко възможно, за да го вбесиш и да разстроиш живота ни.

Тя се извърна към него:

— Слушай, ставаш досаден! Ти си страхлив като всички мъже! Бояш се от този кретен?

Лимузен скочи ядосано:

— А, тъй ли било? Много искам да зная какво ти е направил и за какво можеш да му се сърдиш. Нещастна ли си с него? Бие ли те? Изневерява ли ти. Не, това е прекалено най-сетне — да измъчваш този човек само защото е извънредно добър, и да го дразниш само защото му изневеряваш.

Тя се приближи към Лимузен и като го гледаше право в очите, каза:

— Ти ли ме упрекваш? Ти ли? Точно ти ли? Нима на всичко отгоре си и подъл?

Той се заоправдава малко засрамено:

— Не те упреквам в нищо, драга приятелко, искам от теб само да се държиш малко по-добре с мъжа си, защото и двамата имаме нужда от неговото доверие. Струва ми се, че би трябвало да разбереш това.

Те стояха съвсем близо един до друг, той — висок, мургав, с отпуснати бакембарди, с малко самонадеян вид на доволен от себе си красив мъж, тя — миловидна полубуржоазка, родена в задната стая на някое магазинче, израснала на неговия праг, стрелкайки с очи минувачите, и омъжена по една случайност при това си занимание за наивен човек, който се бе влюбил в нея, виждайки я всеки ден пред той праг, и сутрин, и вечер, когато излизаше и когато се прибираще.

Тя каза:

— Но не разбираш ли, глупчо такъв, че аз го ненавиждам именно защото той се ожени за мен, защото ме купи най-сетне, защото всичко, каквото казва, всичко, каквото върши, всичко, каквото мисли, ме дразни. Той ме ядосва постоянно със своята глупост, която ти наричаш добродушие, със своята мудрост, която наричаш доверие, и най-вече за това, че е мой мъж, той, а не ти. Чувствувам го помежду ни, при все че

не ни пречи никак. И после?... И после?... Не, той е истински идиот най-сетне, щом не подозира нищо. Бих искала поне малко да ревнува. Има мигове, когато ми идва да му извикам: „Нима наистина не виждаш нищо, говедо такова, нима не разбираш, че Пол ми е любовник?“

Лимузен се засмя:

— Междувременно по-добре ще сториш да мълкнеш и да не разстройваш живота ни.

— О, бъди спокоен, няма да го разстрои. С това диване няма от какво да се страхуваме. Не, наистина не мога да повярвам, че не разбираш колко ми е противен, колко ме дразни. Ти си даваш винаги вид, че милееш за него, стискаш му искрено ръката. Мъжете са понякога странни.

— Човек трябва да умее да се преструва, мила моя.

— Тук не става дума за преструвки, драги, а за чувства. Вие, мъжете, когато мамите някой мъж, сякаш го обичате повече; ние жените намразваме мъжа от първия миг, когато сме му изневерили.

— Съвсем не ми е ясно защо трябва да се мрази един добър човек, чиято жена си отнел.

— Не ти е ясно ли?... Не ти е ясно?... Липсва ви такт на всички вас, мъжете. Какво всъщност? Това са неща, които се чувствуват и не могат да се изразят. И после първо не трябва... Не, нищо няма да разбереш, безполезно е да ти обяснявам. На вас, мъжете, ви липсва финес.

И усмихвайки му се с онова легко презрение, присъщо на разпуснатите жени, тя постави ръце на раменете му и му подаде устните си; той наведе глава към нея, притисна я в обятията си и устните им се сляха. И понеже бяха застанали точно пред огледалото, в него се отрази още една подобна на тях двойка, която се целуваше зад стенния часовник.

Не бяха чули нищо — нито звука на превъртането на ключа, нито скърцането на вратата; но изведнъж Анриета изписка силно и отблъсна Лимузен с две ръце — тогава те забелязаха Паран, който ги гледаше съвсем бледен, със свити юмруци, по чорапи и с нахлупена на челото шапка.

Той поглеждаше ту единия, ту другия, като въртеше бързо очи, без да помръдва главата си. Приличаше на луд; след това, без да произнесе нито дума, той се нахвърли върху Лимузен, сграбчи го и го

стисна с все сила, сякаш искаше да го удуши, изблъска го в един ъгъл на салона така буйно устремен, че Лимузен загуби равновесие, размаха ръце във въздуха и удари силно главата си о стената.

Но когато Анриета разбра, че мъжът ѝ ще убие нейния любовник, тя се нахвърли върху Паран, сграбчи го за врата и като впи в него и десетте си изящни и розови пръста, стисна го така силно с цялата ярост на обезумяла жена, че кръв бликна изпод ноктите ѝ. Тя го захапа за рамото, сякаш искаше да го разкъса със зъби. Паран, задушен, задъхан, пусна Лимузен, за да отхвърли вкопчалата се в шията му жена; той я сграбчи през кръста и я запрати само с един замах чак на другия край на салона.

След това, понеже гневът му беше краткотраен, както се случва с всички добряци, а буйността му — мигновена, присъщо на слабите хора, той застана между двамата, задъхан, изнемощял, без да знае какво да прави по-нататък. Дивата му ярост се беше изчерпала от това усилие като пяната на току-що отворена бутилка вино и той се запъхтя от неприсъщата за него енергия. Щом си възвърна способността да говори, той изломоти:

— Махайте се... и двамата... веднага... махайте се...

Лимузен стоеше неподвижно в своя ъгъл, прилепнал о стената, твърде объркан, за да може да схване какво се бе случило, и твърде уплашен, за да може да помръдне дори пръста си. Анриета чакаше подобно на звяр, който се готови да скочи, опряла юмруци на малката кръгла масичка, издала напред глава, с разкопчан корсаж и разголена гръд.

Паран поде с по-силен глас:

— Махайте се веднага... махайте се...

Като видя, че първата му ярост поутихна, жена му доби смелост, поизправи се, пристъпи две крачки към него и почти нагло му каза:

— Полудял ли си?... Какво те е прихванало?... Защо е това неокачествимо държане?...

Той се извърна към нея с вдигнат юмрук, готов да я удари, и заекна:

— О... о... това е прекалено... прекалено... аз... аз... аз... чух всичко, всичко... всичко... Разбиращ ли?... Всичко... клетнице... никаквице... Вие сте двама мерзавци... Махайте се... и двамата... веднага... иначе ще ви убия... Махайте се...

Тя разбра, че всичко е свършено, че той знаеше вече, че не можеше да се прави на невинна и че трябва да отстъпи. Цялата ѝ наглост се бе възвърнала и омразата ѝ към този човек, достигнала сега до своя предел, я подтикваше към дързост, пораждаше у нея никаква нужда да бъде предизвикателна, смела.

Тя каза с ясен глас:

— Елате, Лимузен. Щом като ме пъдят, ще дойда при вас.

Но Лимузен не мърдаше. Паран, обзет отново от гняв, започна да вика:

— Махайте се де... махайте се... мерзавци... или... или...

Той грабна един стол и го завъртя над главата си.

Тогава Анриета прекоси бързо салона, улови любовника си за ръка, отдръпна го от стената, до която той стоеше като прикован, и го повлече към вратата, като повтаряше:

— Хайде, елате, приятелю, елате... Виждате, че този човек е полудял... елате...

В момента, когато се готвеше да излезе, тя се извърна към мъжа си, търсейки да стори нещо, да измисли нещо, за да го засегне право в сърцето, напуштайки тази къща. И изведнъж ѝ хрумна една мисъл — една отровна, смъртоносна мисъл, в която се бе събрало цялото женско коварство.

И тя каза решително:

— Искам да взема детето си.

Паран, изумен, изломоти:

— Твоето... твоето... дете ли? Осмеляваш се да говориш за детето си! Осмеляваш се... осмеляваш се да искаш детето си... след... след... О-о-о! Това е прекалено... Как се осмеляваш!... Махай се оттук, уличнице! Махай се!

Тя се приближи към него полуусмихната, почувствува се вече полуутъстена, и като го гледаше предизвикателно право в очите, каза:

— Искам детето си... ти нямаш право да го задържиш, защото не е твоето... чува ли? Чува ли добре?... Не е твоето... То е от Лимузен.

Паран, слisan, извика:

— Лъжеш... лъжеш... мерзавке!

Но тя поде:

— Глупак. Всички освен теб го знаят. Казвам ти, че Лимузен е баща му. Достатъчно е да го погледнеш, за да се увериш...

Паран отстъпваше пред нея, като се олюяваше. После се извърна рязко, грабна една свещ и се втурна в съседната стая.

Той се върна почти веднага, носейки на ръце малкия Жорж, увит в завивката си. Детето плачеше, изплашено от внезапното събуждане. Паран го хвърли в ръцете на жена си, без да прибави дума, и я изблъска грубо навън на стълбището, където благоразумно чакаше Лимузен.

След това затвори вратата, превъртя два пъти ключа и бутна резето. Едва влязъл в салона, той се строполи на пода.

II

Паран заживя сам, съвсем сам. Необичайното ново съществуване отвличаше през първите седмици след раздялата мислите му от случилото се. Той заживя отново като ерген, възвърна се към стария си навик на скитане из улиците и започна да се храни в ресторант както някога. Понеже искаше да избегне всянакъв скандал, отпусна на жена си чрез нотариуса една месечна сума. Но постепенно споменът за детето започна все по-често да се възвръща в паметта му. Много пъти, когато стоеше сам у дома си вечер, струваше му се внезапно, че чува Жорж да вика „татко“. Сърцето му забиваше бързо и той се спускаше да отвори външната врата, за да види дали малкият не се бе върнал. Да, може би той щеше да се върне, както се връщат кучетата и гълъбите. Защо детето да има по-слаб инстинкт от животните?

След като се уверяваше, че е сгрешил, той се връщаше, сядаше отново в креслото си и мислеше за малкия. Мислеше за него по цели часове, по цели дни. Не изпитваше само душевна мъка, но много по-силна, дори чисто физическа болка — никаква чувствена, нервна потребност да целува детето, да го държи, да го върти, да го слага на коленете си, да го подхвърля с ръце нагоре към тавана. Терзаеха го изгарящите спомени на отминалите ласки. Чувствуваше как малките ръчички стискаха шията му, как малката устица го целуваше по брадата, а късата косица гъделничкаше бузата му. Копнежът по тези изчезнали мили ласки, по меката, топла и нежна кожа, по която се пъзгаха устните му, го подлудяваше като страстта към любима жена, избягала с друг мъж.

Заплакваше изведенъж посрещ улицата, като си помислеше, че неговият пълничък Жорж би могъл да подскача сега до него с малките си крачета както някога, когато излизаха заедно на разходка. Тогава се прибираще в къщи и обхванал глава с ръцете си, хълцаше до вечерта. Задаваше си по двадесет, по сто пъти на ден един и същи въпрос: кой е бащата на Жорж — Лимузен или той? Особено нощем се впускаше в

безкрайни разсъждения по този въпрос. Веднага щом си легнеше, се впускаше отново в същия низ от безнадеждни доводи.

След раздялата с жена си отначало не се съмняваше, че детето действително е на Лимузен. После малко по малко почна да се колебае. Положително твърдението на Анриета не можеше да има никаква стойност. Тя искаше да го засегне и да го докара до отчаяние. Като претегляше хладно доводите за и против, идваше до заключението, че вероятността да го е изльгала беше голяма.

Единствен Лимузен вероятно можеше да каже истината. Но как да я узнае, как да го разпита, как да го накара да признае?

Понякога Паран ставаше посрещ нощ, решен да отиде при Лимузен да го моли, да му предложи всичко, каквото иска, за да сложи край на това ужасно мъчение. После си лягаше отново, отчаян, защото беше разсъдил, че без съмнение и любовникът щеше да изльже. Положително щеше да изльже, за да попречи на истинския баща да вземе детето си.

Какво да прави тогава? Нищо.

И той се упрекваше, задето бе ускорил тъй събитията, задето не беше никак размислил и не беше проявил търпение, задето не бе съумял да изчака и да се преструва един-два месеца, за да се увери със собствените си очи. Трябваше да се прави, че не подозира нещо и да ги остави да се издадат неусетно сами. Достатъчно щеше да бъде да види как другият целуваше детето, за да отгатне, да разбере. Приятелят не целува както бащата. Щеше да ги дебне зад вратите. Как не беше помислил за това! Ако Лимузен, когато останеше сам с Жорж, не го грабнеше веднага да го притисне в гърдите си и да го зацелува жадно, а го оставеше равнодушно да си играе, без да се занимава с него, нямаше да има място за никакво съмнение — това щеше да означава, че той не беше, не се смяташе, не се чувствуващ негов баща.

По този начин Паран, като изпъди майката, можеше да задържи сина си и щеше да бъде щастлив, напълно щастлив.

Той се мяташе в леглото си, изпотен и изтерзан, и се мъчеше да си спомни държането на Лимузен към малкия. Но не си спомняше нищо, съвсем нищо, нито един жест, нито един поглед, нито една подозрителна дума или ласка. Освен това самата му майка не се занимаваше много с детето. Ако то беше от нейния любовник, сигурно щеше да го обича повече.

Значи, бяха го разделили от сина му за отмъщение, от жестокост, за да го накажат, задето ги бе уловил.

И той решаваше да отиде още рано в зори да потърси съдействието на властта, за да му възвърнат Жорж.

Но едва взел това решение, обземаше го увереност в противното. Щом Лимузен е станал още от първия ден любовник на Анриета, при това обичан любовник, тя му се е отдавала сигурно с онзи порив, с онази самозабрава, с онази пламенност, от които жените стават майки. Хладната сдържаност, която бе внесла в техните интимни отношения с него, Паран, би ли попречила да зачене от неговите ласки?

В такъв случай щеше да се бори да вземе при себе си, да задържи завинаги и да се грижи за детето на другого. Не би могъл да го гледа, да го целува, да го чува да казва „татко“, без да се измъчва, без да се разкъсва от мисълта: „Той не е мой син!“ Щеше да се обрече сам на безкрайно изтезание, на окаян живот! Не, по-добре беше да остане сам, да живее, да остане и да умре сам.

Всеки ден и всяка нощ тези страхотни съмнения и страдания започваха отново и нищо не можеше да ги успокои, нито да ги прогони. Страхуваше се особено от припадащия мрак, от тъгата на вечерния здрач. Тогава чувствуващо сърцето си като обляно от скръб, то преливаше от отчаяние, което сякаш се спускаше заедно с мрака, потапяше го и го подлудяваше. Страхуваше се от собствените си мисли, както човек се страхува от злодейци, и бягаше от тях като подгонен звяр. Особено много се страхуваше от празното си жилище, което изглеждаше така мрачно и ужасно, и от пустите улици, където само тук-таме свети по някой фенер, а самотният минувач, когото чуваш отдалеч, прилича на скитник, който забавя или ускорява крачките си според това дали се приближава към теб, или върви подире ти.

И Паран неволно, инстинктивно се отправяше към големите осветени и многолюдни улици. Светлината и тълпата го привличаха, завладяваха го, замайваха го. Сетне, когато му омръзваше да се шляе, да скита из движещото се множество, когато видеше, че минувачите опредяват и тротоарите се опразват, ужасът от самотата и тишината го тласкаше към някое голямо кафене, пълно с посетители и светлина. Той отиваше там, както мухите прелитат към пламъка, сядаше пред някая кръгла масичка и си поръчваше чаша бира. Пиеше я бавно, обезпокоен

всеки път, когато някой посетител ставаше да си отива. Искаше му се да го улови за ръка, да го задържи, да го помоли да остане още малко, защото много се боеше от онзи миг, когато келнерът, застанал прав пред него, щеше да каже ядосано: „Хайде, господине, затваряме!“

Зашто всяка вечер той оставаше последен. Виждаше как внасят масите, как угасяват една по една лампите освен две — над неговата маса и над касата. Гледаше съкрушенко как касиерката брои парите си и ги заключва в чекмеджето и си отиваше, изтласкан навън от прислугата, която мърмореше: „Този сякаш е пуснал корени тук. Човек би казал, че няма къде да спи.“

И щом се озовеше сам в тъмната улица, започваше отново да мисли за малкия Жорж и да си бълска главата, да се измъчва с въпроса — дали той е бащата на детето си?

Така той доби навика да ходи в бираията, където сред непрекъснатата бълсканица на посетителите човек почва да се чувствува близък с това мълчаливо общество, където тежкият дим на лулите приспива тревогите, а гъстата бира прави мисълта ленива и успокоява сърцето.

Той прекарваше живота си там. Щом станеше сутрин, отиваше да намери в бираията подобни нему хора, за да има с какво да занимава очите и мисълта си. След това, понеже го мързеше да се движи, започна и да обядва там. Към обед почукваше с подложката на чашата си по мраморната масичка и келнерът бързо му донасяше чиния, чаша, салфетка и храна. След като свършваше обеда, изпиваше бавно кафето си, с поглед, прикован в стъкленицата коняк, който му даряваше цял час пълна забрава. Той потапяше в коняка първо устните си, сякаш за да опита вкуса му, поемайки течността само с върха на езика си. После го изливаше в устата си капка по капка, отметнал назад глава: плакнеше полека небцето, венците, цялата си уста със силното питие, смесвайки го със слюнката, която бликваше при това съприкосновение. Сетне погльщаше разредения със слюнка коняк, като съсредоточаваше цялото си внимание в това усещане как течността се пълзга по гърлото му чак до дъното на стомаха.

След всеки обед изпиваше за един час по три-четири чашки, които лека-полека го замайваха. Тогава отпускаше глава на гърдите си, затваряше очи и задремваше. Събуждаше се към средата на следобеда и веднага протягаше ръка към чашата с бира, която келнерът

поставяше пред него още през време на съня му; след като я изпиеше, той ставаше от покритото с червено кадифе канапе, повдигаше панталоните си, издърпваше надолу жилетката си, за да закрие бялата линия, която се виждаше между тях и нея, изтърсваше яката на сакото си, изтегляше маншетите на ризата си навън и после се залавяше отново за вестниците, които беше прочел още сутринта.

Почваше да ги чете отново от първия до последния ред, включително и реклами, съобщенията за търсене и предлагане на работа, малките обявления, борсовия бюлетин и програмите на театрите.

Между четири и шест часа отиваше да се поразходи из булевардите, за да глътне малко въздух, както сам казваше; после се завръщаше, сядаше на запазеното си място и поръчваше абсент.

Тогава завързваше разговор с постоянните посетители, с които се бе запознал. Коментираха заедно новините на деня, произшествията и политическите събития, докато настъпеше часът за вечерята. Вечерта прекарваше като следобеда до затварянето на заведението. Най-ужасният миг за него беше този, когато трябваше да се прибере отново в мрака на празната си стая, пълна с мъчителни спомени, с ужасни мисли и терзания. Не се срещаше вече с никого от старите си приятели, с никого от роднините си, с никого, който би му напомнил за миналия му живот.

И тъй като жилището му се превърна в ад за него, той си нае стая в един голям хотел, хубава стая на мецанина, за да може да гледа минувачите. В това обширно обществено жилище не беше вече сам; чувствуваше как хората гъмжат около него, чуваше гласовете отвъд стените и когато старите му рани започваха да го измъчват твърде много, застанал пред приготвеното за ноцта легло и пред самотния си огън, той излизаше в широките коридори и се разхождаше като часовий край затворените врати, гледайки с тъга поставените пред всяка от тях един до друг по два чифта обувки — изящните дамски ботинки, сгушени до големите мъжки обувки; тогава си казваше, че всички тези хора сигурно са щастливи и спят сладко един до друг или прегърнати в топлата постеля.

Така се изминаха пет години, пет мрачни години без никакви други събития освен от време на време по някоя двучасова любов за два луидора.

Но ето че един ден, правейки обикновената си разходка между Мадлената и улица Друо, той забеляза внезапно една жена, чиято походка му направи впечатление. Едър господин и дете я придружаваха. Те вървяха пред него. Той се питаше: „Къде ли съм виждал тези хора?“ И изведнъж дамата направи едно движение, което той позна — беше жена му с Лимузен и с детето му, неговия малък Жорж.

Сърцето му заби лудо, до задушаване; при все това той не се спря, искаше да ги види, затова ги последва. Те имаха вид на семейство, на порядъчно семейство на почтен буржоа. Анриета бе хванала Пол подръка и му говореше нещо тихо, като го поглеждаше от време на време отстрани. Тогава Паран можеше да я вижда в профил, откриваща познатата изящна линия на лицето ѝ, движенията на устните ѝ, усмивката ѝ и ласкавия ѝ поглед. Но детето го интересуваше най-много. Колко голямо и здраво беше станало. Паран не можеше да види лицето му; виждаше само дългите му руси коси, чиито къдри падаха над яката му. Това високо момче с голи крака, което вървеше като малък мъж до майка си, беше Жорж.

Те се спряха пред един магазин и той можа да ги огледа хубаво и тримата. Лимузен беше побелял, остарял и отслабнал; жена му, напротив, по-свежа от всякога, беше по-скоро напълняла; Жорж се бе променил толкова, че бе станал неузнаваем.

Те тръгнаха отново. Паран пак ги последва, после ги задмина с големи крачки и се върна обратно, за да ги огледа отблизо в лице. Когато мина покрай детето, обхвана го лудо желание да го сграбчи в прегръдките си и да го отнесе. Той го докосна уж случайно. Малкият извърна глава и погледна недоволно невнимателния минувач. Тогава Паран побоягна, засегнат, преследван, наранен от този поглед. Побоягна като крадец, обхванат от ужасен страх, че жена му и любовникът ѝ са го видели. Изтича на един дъх до своята библиотека и се тръшна задъхан на стола си.

Тази вечер изпи три чашки абсент.

Цели четири месеца сърцето го болеше от тази среща. Всяка нощ ги виждаше тримата, щастливи и спокойни — бащата, майката и детето, как се разхождат по булеварда, преди да се приберат да обядват у дома си. Това ново видение заличаваше старото. Беше нещо друго, никаква нова халюцинация, а също така и нова, друга мъка. Малкият

Жорж, неговият малък Жорж, когото беше толкова обичал и целувал някога, сега се губеше в далечното и безвъзвратно изчезнало минало и той виждаше никакъв нов Жорж, сякаш брат на първия, едно момченце с голи до коленете крака, което не го познаваше. Той страдаше ужасно от тази мисъл. Любовта на малкия беше мъртва; никаква връзка не съществуваше вече между тях; детето не беше простило ръце, когато го видя. Дори го беше изгледало сърдито.

След това малко по малко той отново се успокои; душевните му мъки се уталожиха, картината, която беше видял и която го преследваше по цели нощи, стана неясна, започна да му се мярка все по-рядко. Паран заживя отново почти както всички хора, като всички безделници, които пият бира по мраморните маси и пропрират панталоните си по износеното кадифе на канапетата в ресторантите.

Остаря сред дима на лулите, загуби косата си под пламъка на газените лампи, започна да гледа на ежеседмичната баня, на подстригването на косите всеки петнадесет дни и на купуването на нова дреха или шапка като на събития. Когато пристигнеше в бирарията с нова шапка на глава, той се оглеждаше дълго в огледалото, преди да седне, слагаше я и я сваляше по няколко пъти поред, поставяше я по различни начини и запитваше най-сетне приятелката си, касиерката, която го наблюдаваше с любопитство:

— Какво ще кажете, стои ли ми добре?

Два-три пъти в годината отиваше на театър, а лятно време прекарваше понякога вечерите си в едно кафене с оркестър на Шан-з-Елизе. Връщаше се оттам, изпълнен с мелодии, които се въртяха в главата му по няколко седмици и които той тананикаше, седнал пред чаша бира, като тактуваше с крак.

Годините преминаваха бавно, еднообразни и кратки, защото бяха пустии.

Паран не чувствуващ как се плъзгаха край него. Вървеше към смъртта, без да се суети, без да се вълнува, седнал пред една маса в бирарията; единствено голямото огледало, на което облягаше главата си, все по-оголяла с всеки изминат ден, отразяваше опустошенията на времето, което минава и лети, разяджайки хората, клетите хора.

Сега вече съвсем рядко мислеше за ужасната драма, която бе разбила живота му, тъй като от онази страшна вечер бяха изминали двадесет години.

Но съществуването, което бе водил след това, го беше изхабило, източило, беше го направило отпуснат; и често съдържателят на биариията, шестият съдържател, откакто той беше стъпил в това заведение — му казваше:

— Би трябвало да се поразмърдате малко, господин Паран: би трябвало да подишате малко въздух, да излезете на полето; уверявам ви, че сте се много променили от няколко месеца насам.

И когато клиентът му си отиваше, търговецът споделяше мислите си с касиерката:

— Горкият господин Паран не върви на добре; никак не е хубаво, дето не излиза никога извън Париж. Накарайте го най-сетне да отива сегиз-тогиз из околностите да хапне риба. Вас ще ви послуша. Ето, лятото наближава; ще се посъзвземе.

И касиерката, изпълнена със съжаление и благосклонност към този упорит посетител, повтаряше всеки ден на Паран:

— Хайде, господине, трябва да се решите да подишате малко въздух. Толкова е приятно на полето, когато времето е хубаво! О, ако имах възможност, бих прекарала целия си живот там.

И тя му разказваше мечтите си, поетичните и прости мечти на всички бедни девойки, които, затворени през цялата година зад стъклата на някой магазин, гледат как тече пред тях лъжовният и шумен уличен живот и бленуват за спокойния и мирен живот сред полето, под дърветата, под лъчезарното слънце, което лее светлина над поляните, над дълбоките гори, над бистрите реки, над полегналите върху тревата крави и над безбройните пъстри цветя, растващи на воля — сини, червени, жълти, виолетови, лилави, розови, бели, така прелестни, така свежи, така благоухани, всички онези полски цветя, които берем при разходките си и правим от тях големи букети.

Доставяше ѝ удоволствие да му говори непрекъснато за своето вечно желание, неосъществено и неосъществимо; а той, нещастният, отчаян старец, я слушаше с удоволствие. Сега сядаше до самата каса, за да бъбре с госпожица Зое, да приказва с нея за полския живот. И тогава у него постепенно се породи някакво смътно желание да отиде да види поне веднъж дали наистина беше толкова хубаво извън стените на големия град, както тя казваше.

Една сутрин той попита:

— Знаете ли къде би могъл човек да хапне добре в околностите на Париж?

Тя отвърна:

— Ами че идете на Сенжерменската тераса. Толкова е красиво там.

Той беше ходил на разходка там някога, като годеник. И сега реши отново да отиде.

Избра един неделен ден, без особени съображения, единствено защото е прието да се излиза в неделя дори когато човек бездействува през цялата седмица.

И така, една неделна утрин той тръгна към Сен-Жермен.

Беше в началото на юли. Денят беше слънчев и горещ. Седнал до прозореца на вагона, Паран гледаше как край него летяха дърветата и чудноватите малки къщички в околностите на Париж. Чувствуващ се тъжен, яд го беше, че се бе поддал на това ново желание, че беше нарушил навиците си. Сменящата се, но винаги една и съща гледка го отегчаваше. Изпитваше жажда; на драго сърце би слязъл на която и да е станция и би седнал да пийне в кафенето зад зданието на гарата еднадве бири, а след това би се качил на първия влак, който отиваше за Париж. Освен това пътуването му се видя дълго. Той можеше да седи по цели дни, ако пред очите му бяха все същите неподвижни неща, но намираше дразнещо и уморително да седи и същевременно да се мести, да гледа как всичко наоколо се движи, а пък той самият да не прави никакво движение.

Все пак Сена възбуждаше любопитството му всеки път, когато я прекосяваха. Под моста при Шату забеляза дълги тесни лодки, карани със силни удари на греблата от гребци със запретнати ръкави. Каза си: „Тези здравеняци сигурно не скучаят.“

Дългата лента на реката, която се виеше от двете страни на моста Пек, породи някъде дълбоко в сърцето му смътно желание да се поразходи край стръмния бряг, но влакът потъна в тунела пред гара Сен-Жермен и скоро след това спря пред перона.

Паран слезе и се отправи тежко и уморено към „Терасата“, сложил ръце зад гърба си. После, щом стигна до железната ограда, той се спря и се загледа в далечината. Огромното поле, просторно като море, се разстилаше пред него зелено и осеяно с големи села, многолюдни като градовете. Бели пътища пресичаха това обширно

пространство, покрито тук-таме с гори; езерата на Везине блестяха като сребърни плочи, а далечните склонове на Саноа и Аржантъй се открояваха обвити в лека синкова мъгла, която ги закриваше почти напълно и те едва личаха. Слънцето къпеше в ярката си и топла светлина целия този огромен простор, все още леко забулен от утринните изпарения, от потта на затоплената земя, над която се издигаше лека мъгла, и от влажния дъх на Сена, която се виеше като безкрайна змия през полята, опасвайки села и заобикаляйки хълмовете.

Лек ветрец, изпълнен с уханието на зеленина и на дървесен сок, галеше кожата, проникваше дълбоко в гърдите и сякаш подмладяваше сърцето, облекчаваше духа, раздвижваше кръвта.

Изненадан, Паран го вдишваше с пълни гърди, замаян от просторната гледка; той измърмори:

— Я виж ти, тук било хубаво.

Сетне пристъпи няколко крачки и отново се спря, за да погледа още. Струваше му се, че открива непознати и нови неща, съвсем не тези неща, които очите му виждаха, а неща, които душата му предчувствува — невиждани събития, неизживяно щастие, неизпитани радости, цял един нов кръгозор на живота, чието съществуване не беше дори подозирал и който се разтваряше внезапно пред него, както се беше загледал в необятния полски простор.

Цялата ужасна печал на неговото съществуване му се разкри сякаш осветена от ярката светлина, която залива земята. Той видя мрачните, еднообразни, тъжни двадесет години, прекарани в кафенето. Би могъл да пътува както другите, да отиде нейде далеч сред чужди народи, в неизследвани страни отвъд моретата, би могъл да се интересува от всичко, което увлича другите хора — от изкуство, от наука, би могъл да обича разноликия живот, загадъчния, очарователен или мъчителен,ечно изменящ се, необясним и любопитен живот.

Сега беше вече късно. Щеше да минава от чаша на чаша чак до смъртта си без семейство, без приятели, без надежди, без стремежи към нещо. Обзе го безкрайна тъга и желание да избяга, да се скрие, да се върне в Париж, в биraryята си, във вцепенението си. Всички мисли, всички блянове, всички копнежи, които дремят, подтиснати от леността и застоялите сърца, се бяха пробудили, раздвижени от тази слънчева гледка.

Почувствува, че ако останеше по-продължително време сам на това място, би полудял, затова побърза да влезе в павилиона „Анри IV“, за да обядва, да замае главата си с вино и конjak и да поговори с някого.

Той зае една масичка сред дърветата, откъдето се откриваше гледка към цялата околност, поръча си обед и помоли да му го донесат веднага.

Пристигаха и други посетители и сядаха на съседните маси. Паран се почувствува по-добре — не беше вече сам.

Трима души обядваха в една беседка. Беше ги погледнал няколко пъти, без да ги вижда, както гледаме хората, които ни са безразлични.

Изведнъж до слуха му достигна женски глас, който го накара да изтръпне до мозъка на костите си.

Този глас беше изрекъл думите:

— Жорж, разрежи пилето.

Друг един глас отговори:

— Добре, мамо.

Паран вдигна очи и веднага разбра, откри кои бяха тези хора. Иначе вероятно не би ги познал. Жена му беше цялата побеляла и много напълняла, беше станала възрастна дама, сериозна и почтена; тя ядеше с изدادена напред глава, за да не се накапе, при все че си беше поставила салфетка на гърдите си. Жорж беше станал мъж. Имаше брада — онази рядка, почти безцветна брада, която покрива на къдри бузите на младежите. Носеше висока шапка, жилетка от бял памучен плат и монокъл, вероятно за елегантност. Паран ги гледаше изумен. Това ли беше Жорж, неговият син? Не, той не познаваше този млад човек, не можеше да има нищо общо между тях двамата.

Лимузен седеше с гръб към него и ядеше, леко наведен.

И така, тези три същества изглеждаха щастливи и доволни; бяха дошли да обядват в един от известните ресторани сред природата. Бяха водили спокоен и тих живот, истински семеен живот в хубаво жилище, топло и уютно, изпълнено с всички онези дребни неща, които правят живота приятен — нежните прояви на обич, милите думи, разменяни непрекъснато между хора, които се обичат. Те бяха живели така благодарение на него, на Паран, с неговите пари, след като го бяха измамили, обрали, погубили. Бяха обрекли него, невинния, наивния, добродушния, на тежката печал на самотата, на този ужасен живот

между улиците и масата в биарията, на всички онези душевни страдания и физически мъки, които беше преживял. Бяха го превърнали в безполезно същество, загубено, залутано в света, жалък старец без никакви радости, който не очакваше и не се надяваше абсолютно на нищо от никого. За него светът беше празен, защото той не обичаше нищо на този свят. Можеше да пропътува всички страни или да изброди всички улици, можеше да влезе във всяка къща в Париж, във всяка стая, но пак нямаше да открие зад никоя врата търсения скъп образ — образа на жена или дете, който се усмиваша, когато ви съгледа. Тази мисъл го измъчваше особено много — мисълта за вратата, която отваряме, за да намерим и прегърнем някого зад нея.

И за това бяха виновни тези трима негодници — тази недостойна жена, този нечестен приятел и този висок рус младеж с наперен вид.

Той се сърдеше сега и на детето, както на другите двама. Не беше ли този младеж син на Лимузен? Нима Лимузен би го задържал и обичал, ако не беше тъй? Нима Лимузен не би изоставил много скоро майката и детето, ако не беше уверен, че малкият е наистина негов син? Нима някой отглежда чужди деца?

И така, те бяха тук, съвсем близо до него, тези трима злодеи, които му бяха причинили толкова страдания.

Паран ги гледаше и се ядосваше; гневът му растеше при спомена за всичките страдания, мъки и отчаяние, които бе изпитал. Дразнеше го особено техният спокоен и доволен вид. Идеше му да ги убие, да запрати върху тях шишето с газирана вода, да счупи главата на Лимузен, който час по час се навеждаше над чинията си и се изправяше.

Значи, те щяха да продължат да живеят така, без грижи, без никакви тревоги. Не, не. Това беше прекалено най-сетне. Той щеше да си отмъсти, и то веднага — тъкмо му бяха под ръка. Но как? Той мислеше, представяше си ужасни неща, като по вестникарските разкази, но не можеше да измисли нищо осъществимо. Пиеше чаша след чаша, за да се възбуди, да добие смелост, за да не изпусне такъв изгоден случай, който вероятно никога нямаше да му се представи.

Внезапно на ум му дойде една мисъл, една ужасна мисъл. Той престана да пие, за да я обмисли. Устните му се изкривиха в усмивка и той промърмори:

— В ръцете ми са. Пипнах ги. Ще видим. Ще видим.

Келнерът го запита:

— Какво желаете още, господине?

— Нищо. Кафе, коняк, от най-хубавия.

И Паран ги гледаше, като пиеше чашка след чашка. Тук, в ресторанта, имаше премного народ за това, което беше намислил да направи — трябваше, значи, да изчака. Щеше да ги проследи, тъй като те положително щяха да се поразходят по „Терасата“ или из гората. Щом се поотдалечаха, щеше да ги настигне и да си отмъсти, да, щеше да си отмъсти. Все пак не бе съвсем късно, след двадесет и три години страдания. И те никак не подозираха какво щеше да ги сполети.

Те привършваха полека обеда си, като разговаряха спокойно. Паран не можеше да чува думите им, но виждаше уверените им движения. Особено го вбесяваше лицето на жена му. Тя беше придобила високомерното изражение на затъсяла, недостъпна набожна дама, облечена в броня от принципи, в ризница от добродетели.

След това платиха сметката и станаха. Тогава Паран видя Лимузен. Би казал човек, че е дипломат в оставка — такъв важен вид му придаваха хубавите меки бели бакембарди, чиито краища падаха върху реверите на редингота му.

Те излязоха. Жорж пушеше пура, накривил шапка над ухoto си. Паран ги последва незабелязано.

Отначало те се поразходиха из „Терасата“ и се полюбуваха спокойно на гледката, както правят това ситите хора; после навлязоха в гората.

Паран потриваше ръце и ги следваше отдалеч, като се прикриваше, за да не привлече преждевременно вниманието им.

Те вървяха бавно, наслаждавайки се на зеленината и на свежия въздух. Анриета беше хванала подръка Лимузен и вървеше изправена до него като самоуверена и горда съпруга. Жорж брулеше листа с бастунчето си и от време на време прескачаše леко крайпътните канавки като буен млад кон, готов да полети из шумака.

Паран се приближаваше постепенно, задъхан от вълнение и умора, тъй като беше отвикнал да ходи по-продължително време. Скоро ги настигна, но изведнъж го обхвата страхов, някакъв смътен, необясним страх, и той ги задмина, за да се върне след това и да ги срещне лице с лице.

Вървеше с разтуптяно сърце, чувствуващи ги сега зад себе си, и си повтаряше: „Хайде, време е. Смелост, смелост. Време е.“

Той се извърна. Тримата седяха на тревата под едно голямо дърво и продължаваха да разговарят.

Тогава Паран се реши и тръгна с бързи крачки обратно. Спря се пред тях посред пътя и с отсечен, задавен от вълнение глас промълви:

— Аз съм. Ето ме. Не ме ли очаквахте?

И тримата загледаха този човек, когото сметнаха за луд.

Той поде:

— Изглежда, че не ме познахте. Хайде, погледнете ме! Аз съм Паран, Анри Паран. А, не сте ме очаквали, нали? Мислили сте, че всичко е свършено, завинаги свършено, че няма да ме видите никога вече, никога. А, не, ето, аз пак се върнах. Сега ще се обясним.

Анриета, ужасена, закри лицето си с ръце, като прошепна:

— Ах, боже мой!

Когато видя, че този непознат човек сякаш заплашващ майка му, Жорж се изправи, готов да го сграбчи за яката.

Лимузен, поразен, гледаше изплашено. Паран сякаш беше призрак. Поотдъхнал си малко, той продължи:

— И тъй, сега ще се обясним. Часът удари. А, измамихте ме, обрекохте ме на каторжнически живот и смятахте, че няма да видите ли?

Но младият човек го хвана за раменете и като го побутна назад, каза:

— Да не сте луд? Какво искате? Вървете си бързо по пътя, защото ще ви натупам.

Паран отговори:

— Какво искам ли? Искам да ти кажа що за хора са тези двама тук.

Но Жорж, разярен, го разтърсващ, хванал го за раменете, готов да го удари.

Паран поде:

— Пусни ме. Аз съм баща ти. Ето, погледни дали ще ме познаят сега тези негодници.

Смаян, младият човек отпусна ръце и се извърна към майка си.

Невъзпрепятстван вече, Паран се приближи до нея:

— Е, кажете му кой съм аз. Кажете му, че се наричам Анри Паран и че съм негов баща, тъй като той се казва Жорж Паран, защото вие сте моя жена, защото и тримата живеете от моите пари, от десетте хиляди франка, които ви отпушам редовно, откакто ви изпъдих от дома си. Кажете му също така защо съм ви изгонил. Защото ви хванах с този мерзавец, с този подлец, с вашия любовник. Кажете му какъв бях аз — почен човек, за когото се бяхте омъжили заради богатството му и на когото изневерявахте още от първия ден на женитбата си. Кажете коя сте вие и кой съм аз...

Той се задъхаше и заекваше от гняв.

Жената изпища сърцераздирателно.

— Пол, Пол, накарай го да мълкне, накарай го да мълкне, забрани му да говори тези думи пред сина ми.

Лимузен също се беше изправил. Той промълви с много нисък глас:

— Мълчете, мълчете. Съзнавате ли какво вършите?

Паран поде буйно:

— Много добре знам какво върша. Но това не е всичко. Има нещо, което искам да знам, нещо, което ме измъчва от цели двадесет години.

И като се извърна към Жорж, който, потресен, се беше облегнал на едно дърво, той каза:

— Изслушай ме сега и ти; когато напусна мята дом, тя сметна, че не е достатъчно, дето ми е изменила, и реши да ме доведе до отчаяние. Ти беше единствената ми утеша. И тогава тя те отнесе със себе си, като ми се закле, че не съм ти баща, че истинският ти баща бил ей този тук. Излъга ли ме? Не знам. Цели двадесет години си задавам този въпрос.

Паран се приближи съвсем близо до жена си, страшен, с трагичен израз, и като отмахна ръката ѝ, с която си беше закрила лицето, извика:

— Чуйте какво, днес искам от вас да ми кажете кой от двама ни е баща на този млад човек: той или аз. Мъжът ви или любовникът ви. Хайде, казвайте.

Лимузен се нахвърли върху него. Паран го отблъсна и като се изсмя яростно, каза:

— А, сега си смел, по-смел си оттогава, когато избяга на стълбището, защото щях да те убия. Добре, щом тя не отговаря,

отговори сам ти. Трябва да знаеш това не по-зле от нея. Кажи, ти ли си бащата на този младеж? Хайде, говори!

Паран се обърна към жена си:

— Ако не искате да кажете на мен, кажете го поне на сина си. Той е вече мъж. Има пълно право да знае кой е баща му. Аз не знам това, никога не го узнах, никога, никога. Не мога да ти кажа това, момчето ми.

Паран все повече се възбуджаше, гласът му ставаше остьр, писклив. Размахващ ръцете си като епилептик.

— Ето... ето... отговорете най-сетне... Тя не знае... Обзалагам се, че не знае... не... не знае... божи ми... Тя спеше и с двамата... Хаха-ха... Никой не знае... никой... Нима това нещо може да се узнае?... Ти също няма да го узнаеш, момчето ми, няма да го узнаеш като мене... никога... Ето... попитай я... попитай я... ще видиш, че и тя самата не знае... нито аз... нито той... нито ти... никой не знае... Можеш да избираш... да... можеш да избираш... него или мене... Избери... Сбогом... Свършено е... Ако тя реши да ти каже, ела да ми го съобщиши в хотел „Де Контиан“, разбиращ ли?... Приятно ще ми бъде да узная... Сбогом... Пожелавам ви много радост...

И той си тръгна, като жестикулираше и продължаваше да си говори сам под големите дървета, сред свежия прозрачен въздух, изпълнен с уханието на дървесен сок. Не се извърна ни веднъж да ги погледне. Вървеше напред, подтикван от яростта си, възбуден до крайност, завладян напълно от своята идея-фикс.

Изведнъж се озова на гарата. Един влак се готвеше да тръгне. Паран се качи в него. Докато пътуваше, гневът му стихна; той дойде на себе си и се върна в Париж, удивен от собствената си смелост.

Чувствуващ се като пребит, сякаш му бяха строшили костите. Въпреки това отиде да изпие една чаша в своята бирария.

Като го видя да влеза, госпожица Зое го попита изненадано:

— Върнахте ли се вече? Да не би да сте се изморили?

Паран отвърна:

— Да... да... Много съм уморен... много съм уморен... Разбирате, нали? Когато човек не е свикнал да излиза навън! Но свършено е, никога вече няма да изляза извън града. По-добре щях да сторя, ако бях останал тук. Отсега нататък няма да мръдна повече.

И въпреки че касиерката имаше голямо желание да й разправи за разходката си, тя не успя да го накара да проговори.

За първи път през живота си той така се напи, че стана нужда да го отнесат в жилището му.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на **Моята библиотека** и нейните всеотдайни помощници.

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.